

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep.
0030 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
12/00467-3

Vår dato
09.11.2012

FOs hørings svar - forslag til endringer i barnevernloven

Fellesorganisasjonen (FO) organiserer 27000 barnevernpedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Vi organiserer mange av de som arbeider innefor barnevernfeltet.

Denne høringen er et av flere grunnlagsdokumenter for Stortingsmeldingen om barnevernet som er varslet å komme i 2013. FO mener stortingsmeldingen må sikre at grunnlaget for den videre utviklingen av barnevernet bygger på faglig kunnskap og svarer på de utfordringene som finnes i dagens barnevern. Stortingsmeldingen må sikre barnevernet og barnevernets ansatte nødvendig faglig handlingsrom, og vi mener følgende forutsetninger må ligge til grunn i stortingsmeldingen:

- 1. Barnevernloven vedtas som rettighetslov for barn og unge**
- 2. Nasjonalt direktorat for barnevernet opprettes**
- 3. Bedre kapasitet og ressurser tilføres i form av en fortsatt satsning på:**
 - **Kompetanseutvikling i tjenestene og utdanningene**
 - **Flere fagstillinger i kommunal barneverntjeneste**
 - **Utvikling av bedre og mer varierte barneverntiltak**
- 4. Utvikling av barnevernet for fremtiden bør skje gjennom en nasjonal barnevernplan, etter modell fra nasjonal transportplan**

FO ønsker også å peke på en annen alvorlig og overordnet utfordring for utsatte barn og unge som løftes frem i en rapport¹ Helsetilsynet nettopp har utgitt. Den viser at man har svært lite kunnskap² om de barna som både har behov for hjelp fra barnevernet og psykisk helsevern for barn og unge. I tillegg fremkommer det i gjennomgangen av enkeltsaker at barn og unge som har behov for hjelp fra begge instanser lider under instansenes mangel på samarbeid, ansvarsfraskrivelse eller utilstrekkelig lovverk.

¹ Mytar og anekdotar eller realitetar? Barn med tiltak frå barnevernet og tenester frå psykisk helsevern for barn og unge. Ei kunnskapsoppsummering. Rapport fra Helsetilsynet, 5/2012

² Jf side 9: *Arbeidet med denne rapporten har avdekt at vi ikkje har gode data verken om omfang av psykiske vanskar, psykiske problem eller psykiske lidningar hos barn med tiltak frå barnevernet, om kva slags hjelp dei treng, eller kva slags tilbod dei får.*

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

Kommunalt ansvar for barnevernet

Vi mener at barnevernets oppgaver i hovedsak skal løses i kommunal regi, og at det statlige barnevernet skal være spesialister på å bygge opp og tilby plasseringstiltak. Vi støtter derfor retningen i høringsnotatet om en tydeliggjøring av kommunenes ansvar i hele løpet hvor barn og unge og deres familier trenger barnevernet.

For FO er det faglige argumenter for at barnevernets oppgaver skal tilligge kommunene. Høy kompetanse nærmest mulig de det gjelder er viktig, og vi oppfatter at departementet anerkjenner behovet for høyere og mer spesialisert barnevernfaglig kompetanse i kommunene.. Kvalitet handler om at barnevernarbeiderne i de ulike delene av systemet får brukt sin kompetanse og sitt fag overfor utsatte barn og unge og deres familier. Vi mener den kommunale barneverntjenesten må være spesialisert nok til å håndtere oppgaver som innebærer kartlegging og utredning, samt tiltaks-, endrings- og oppfølgingsarbeid knyttet til barns omsorgs- og livssituasjon. Arbeidets fokus må være barnets beste og hva som vil være utviklingsstøttende for barnet³.

Et godt barnevern handler imidlertid ikke bare om barneverntjenesten i den enkelte kommune, det handler også om kommunens helhetlige tilbud til barn, unge og familier. FO mener at et viktig virkemiddel for å sikre barn og unge et godt oppvekstmiljø, og et helhetlig tjenestetilbud, er kommunens planarbeid. Kommuneplanen har en samfunnsdel⁴, hvor det tas stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet, og kommunen som organisasjon. Vi mener at alle kommuner, enten gjennom lovregulering eller forskrift, plikter å ha en kommunal delplan som går inn i samfunnsdelen for arbeidet med barn og unges oppvekstvilkår.

For å bygge et godt barnevern i kommunene trengs gode rammebetingelser og kompetente fagfolk. Det handler blant annet om kvalitet i grunnutdanninger og videreutdanninger. Dessuten at ansatte i barnevernet tilbys gode lønns- og arbeidsforhold, fungerende veilednings- og kompetansesystemer, dyktig ledelse og karrieremuligheter. Både å sikre det at barn og unge får hjelp og tilgang på de tiltak de har behov for, og forsvarlige rammevilkår for de ansatte, krever at kommunene og staten avsetter nok ressurser til dette.

Når det gjelder ledelse av barnevernet, er vi glade for at regjeringa i statsbudsjettet for 2013 har foreslått å utvikle et masterprogram innenfor barnevernfaglig ledelse. I tillegg til å styrke lederes kompetanse, bør en se på kompetansekravene til ledere i det kommunale barnevernet, samt avskjære mulighetene for at barnevernet ikke ledes av fagpersoner. I dag er det kommuner som ikke har personer med barnevernfaglig kompetanse som øverste ansvarlig for barnevernfaglige beslutninger (akuttvedtak mv.), og i noen kommuner sitter også kommunepolitikere med dette ansvaret. Dette mener vi er med på å undergrave den faglige autoriteten barneverntjenesten bør og må ha for å sikre sitt samfunnsoppdrag.

³ Jf NOU 2012:5 *Bedre beskyttelse av barns utvikling*

⁴ Jf § 11-2 i plan- og bygningsloven.

I dette høringsvaret vil vi komme med kommentarer og innspill til noen av endringsforslagene. Disse knyttes til kapitlene forslagene fremkommer i. Endringene vi eksplisitt ikke kommenterer, støtter vi.

Kapittel 8.

Barnevernfaglige vurderinger må ligge til grunn for valg av omsorgstiltak

FO mener at premisset som legges til grunn for endring av finansieringsordningen er selvmotsigende, og er usikre på om dette vil sikre at barnevernfaglige vurderinger går foran hensyn til for eksempel økonomi. Departementet anfører at kommunene velger institusjonstiltak fordi det er billigere for dem at staten finansierer tiltaket og ikke fordi det er barnets beste. Ut fra en slik argumentasjon vil imidlertid en endring av finansieringsordning føre til at kommunene ikke velger institusjon som barneverntiltak fordi det blir for dyrt. Ut fra denne logikken vil barnet uansett hvilken finansieringsordning ikke få det tiltaket det har behov for. FO mener denne begrunnelsen ikke gjenspeiler faktiske forhold. For det første har antall institusjonsplasser ligget fast i flere år på tross av en svært markant økning i antall barn i barnevernet. For det andre er det ingen faglige grunner som skulle tilsi at det burde være færre barn i institusjon, kanskje tvert om. Det tredje er at kommunene opplever at det ikke finnes tilbud om fosterhjem, og derfor må gjøre bruk av en institusjonsplass.

Den foreslåtte finansieringsordningen

FO er enig i at en finansieringsordning må fremme at tiltak velges ut fra barnevernfaglige grunner, samt at ressursene utnyttes på best mulig måte gjennom at penger følger myndighet. Vi er imidlertid usikre på om den endringen departementet legger opp til vil føre til at ressursene utnyttes på best mulig måte. Ordningen ser ut til å være inspirert av hvordan Oslo finansierer sitt barnevern, uten at det er vurdert om de samme forutsetningene er tilstede på nasjonalt plan.

FO stiller for det første spørsmål ved om egenandeler er nok til å finansiere det økonomiske handlingsrommet som er nødvendig for at en slik omlegging skal lykkes. For det andre kan vi ikke se at ordningen har noen systemer som tar hensyn til utfordringene små kommuner med få institusjonsplasseringer vil få. En endring hvor det må betales en egenandel på 45% for en institusjonsplass medføre en utgift på rundt 1, 2 millioner kroner. Denne summen vil være 25% av barneverntjenestens netto driftsbudsjett, om vi bruker Gloppen kommune som eksempel. FO er usikre på om et interkommunalt samarbeid vil være en løsning på dette.

FO foreslår igangsetting av et pilotprosjekt for å prøve ut ny finansieringsordning

FO har merket seg at det finnes en betydelig motstand mot departementets forslag til endringer i finansieringsordningen mellom stat og kommune. Samtidig mener FO at dagens ordning heller ikke fungerer godt. Vi foreslår derfor at det i gangsettes et pilotprosjekt med ny finansieringsordning i en region. Vi tror viktige suksessfaktorer i et slikt prosjekt blant annet vil være:

- Kommunene tildeles en betydelig større del av finansieringsansvaret, og egenandelen må ligge på et høyere nivå enn det som skisseres i høringsnotatet for at kommunene skal få en reell handlefrihet.

- Overføringen av statens barnevernmidler til kommunene må øremerkes. Barn er sårbare tjenestemottakere og barneverntjenesten kjennetegnes ved stor grad av uobserverbare kvalitetsdimensjoner (jf høringsnotatets kapittel 6). Det er lettere for kommunen å bruke frie midler på områder som har sine egne taleføre representanter og på områder som er mer synlige og målbare enn barneverntjenesten.
- Bufetat må samtidig få midler for å opprettholde tilbud, mens kommunene omstiller seg til å overta mer ansvar. For å lykkes med en slik omstilling er det nødvendig med gode rammebetingelser.
- Reell dialog mellom stat og kommune om hva som er behovene i regionen, og en felles systematisk kartlegging av behov. Dette kan gjøres ved å systematisere arbeidet med fagråd på en god måte.
- Refusjonsordning for kommunene når man kan dokumentere at det er oppstått ekstraordinære behov, for eksempel hvis det er en uventet økning i antall barn med behov for plasseringer utenfor hjemmet.
- Tett oppfølging med kontinuerlig evaluering av uavhengige forsknings- og fagmiljø, hvor man gjennom prosessen gjør justeringer basert på faglige råd for å få til gode løsninger.
- Dersom piloten er vellykket må erfaringene brukes aktivt når ny finansieringsordning skal implementeres, samtidig som rammebetingelsene må være gode. Det vil si at i en periode vil man måtte investere i en dobbelfinansiering av barnevernet for å lykkes med å endre ansvarsforholdene til beste for barn og unge.

Institusjonsbarnevernet skal være offentlig

For FO er det viktig at institusjonsbarnevernet skal være i offentlig regi. Gjennom omleggingen av barnevernssystemet som skisseres i høringsnotatet vises det til at det må gjøres en avklaring om hva det offentlige skal tilby og hvilke tiltak ideelle/private skal tilby. Dette støtter vi, og mener dette må betinge opprettholdelse et minimum av dagens antall statlige institusjonsplasser. Det er en utfordring i dag at statlig institusjonsdrift reduseres, samtidig som behovet for institusjonsplasser ikke er redusert, noe som medfører en økt og ukontrollerbar privatisering av barnevernet.

Det må sikres like arbeidsvilkår for ansatte innenfor statlig, ideelt og privat barnevern for å sikre grunnlaget for utviklingen av et helhetlig institusjonsbarnevern i Norge. Midlertidig forskrift om arbeidstid i institusjoner som har medleverordninger må endres, blant annet med formål å få like lønns- og arbeidsforhold for alle typer av institusjonsdrift, for å oppnå en helhetlig utvikling.

Grunnfinansiering av institusjonsbarnevernet

FO mener det må være slik at noen institusjonstilbud til særlige målgrupper skal være grunn- eller delfinansiert regionalt eller på landsbasis. Eksempler på dette kan være institusjoner med kompetanse innenfor:

- Rus
- Atferdsproblematikk
- Barnevern og psykiatri
- Barn som er overgripere
- Omsorg

Regionale sentre for foreldre og barn

FO mener at hver region også må tilby kommunene hjelpetiltaket senter for foreldre og barn. På disse sentrene må det også finnes utredningskompetanse. Disse sentrene er svært viktige bidrag for å sikre at målsettingen om tidlig intervensjon i barnevernet. Tiltaket må også være grunnfinansiert av staten, og være et tilbud i alle regioner.

Vi vil anbefale at man ved disse sentrene samler flere funksjoner. De bør ha tilbud til kommunene om bistand til utredninger, konsultasjoner eller veiledninger på enkeltsaksnivå. FO mener at det fortsatt kan være behov for at staten gir tilbud om individuell veiledning til fosterforeldre, som et virkemiddel for å forhindre utilsiktede flyttinger. Dette tilbudet kan også knyttes til foreldre og barn sentrene. Vi vet at det finnes svært mange dyktige fagpersoner ansatt i fagteam. En god løsning for å utnytte deres fagkompetanse på best mulig måte er at også disse knyttes til sentrene for foreldre og barn, hvor de utfører oppgavene som er skissert over.

Kapittel 9.

Bufdir som nasjonalt direktorat for barnevernet

En del av problemene i barnevernet er knyttet til uklar styringsstruktur, som også er beskrevet i høringsnotatet. Dette gjelder blant annet at både BLD og Bufdir gir faglige styringssignaler, og at rollefordelingen mellom fagteam og kommunene er utydelig. I det nåværende systemet er det også en innbyrdes konflikt i målsystemet. Bufdir kan pålegge sine operative enheter å gjennomføre et visst antall tiltak i kommunene, samtidig som kommunestyrene kan fatte budsjettvedtak om å satse på egne lavterskeltilbud for å redusere kostnadene.

Den nåværende modellen, som kombinerer elementer fra organiseringen av NAV og helsevesenet, kompliseres ytterligere av at kommunene kjøper tjenester fra Bufetat. Dette er spesialiserte tjenester, som Bufdir har både fag- og etatsstyringsansvar for og som de skal skaffe inntekter fra gjennom at kommunene benytter seg av tilbudene. Dette skaper ubalanse og tilløp til mistillit i forholdet mellom kommunene og Bufdir/Bufetat:

- Kommunene kan mistenke de overordnede retningslinjene for å prioritere det statlige systemet framfor det kommunale.
- De faglige støttesystemene (fagteamene) kan mene at kommunene ikke har kompetanse til å fatte de beste beslutningene, og forsøke å styre kommunenes vedtak.
- Økonomi blir en utslagsgivende faktor både for kommunen (som skal spare) og staten (som skal ha inntjening)

Bufetats faglige støttesystem er et tilbud til kommunene. Som følge av det kommunale selvstyret er det opp til den enkelte kommune ved sin barneverntjeneste å vedta de tiltak som de mener er til det beste for barnet. Dersom tiltakene ikke har faglig høy nok kvalitet, er dette en sak som skal følges opp gjennom klage eller etter tilsyn. Bufetat kan ikke overprøve kommunen fordi tilsynsmyndigheten ligger hos Helsetilsynet og utøves av fylkesmannsembetene. Forholdet mellom statlig støttesystem og kommunene må reguleres gjennom avtale, ikke pålegg.

Statens troverdighet avhenger av tillit. Skal barnevernet fungere godt, må styringssystemer og beslutningskompetanse være tydelige. Forslaget i høringsnotatet innebærer at vi fortsatt skal ha både et statlig og et kommunalt barnevern, men med noe endret rollefordeling. FO kan ikke se at de foreslåtte endringene fører til en tydelig nok styringslinje i det kompliserte systemet som dagens barnevern er. For at barnevernet skal fungere som en helhet, må noen grunnleggende forutsetninger være til stede:

- Det må skilles tydelig mellom etatsstyring og fagstyring.
- Faglige retningslinjer må komme fra ett nivå i den statlige forvaltningen.
- Kommunens beslutningskompetanse må respekteres av det statlige systemet.

Ut fra problemstillingene og argumentasjonen over mener FO at endringsforslagene i høringsnotatet ikke er tilstrekkelig for å løse utfordringene i samarbeidet mellom stat og kommune. Vi mener at Bufdir må omgjøres til et nasjonalt direktorat for barnevernet, med et tydelig skille mellom fagdirektorat og etatsstyring av de spesialiserte barneverntiltakene i statlig regi.

Fagråd

FO mener at å opprette fagråd virker som en god løsning for å sikre bedre samhandling mellom stat og kommune. Vi vil understreke at dette må utformes på en slik måte at kommune og stat møtes som likeverdige partnere i utviklingen av gode faglig tiltak som svarer til de behovene barn, unge og deres familier har i den enkelte region.

Bufetats skal ikke ha en generell mulighet til å kreve utredning fra kommunen

Når det gjelder muligheten for Bufetat til å kreve en ytterligere utredning fra kommunen kan ikke FO se at dette er en god løsning for å sikre barn, unge og deres familier det tiltaket de har behov for. Vi ser at Bufetat noen ganger kan ha behov for flere eller andre opplysninger enn det som fremkommer i kommunens søknads-/henvisningspapirer. Vi mener imidlertid at man både kan og bør være i forkant av dette ved at man i fellesskap utarbeider krav om hvilke opplysninger som er nødvendig for at Bufetat kan gi kommunene det tiltaket de har behov for. Dette gjøres blant annet ved at Bufetat tydelig kommuniserer hvilke opplysninger som er nødvendig for å sikre at de plasserer et barn eller ungdom i riktig tiltak, og at man ut fra dette kommer frem til en felles enighet hvilke opplysninger Bufetat skal ha. Dersom ikke kommunen gir de opplysningene som det er enighet om skal følge med i en søknad/henvisning må Bufetat kunne etterspørre ytterligere informasjon.

Forskriftsfeste Bufetats begrunnelsesplikt gjennom vedtak

FO vil at Bufetats valg av tiltak skal dokumenteres. Det må også lov- eller forskriftsfestes at tilbudet om tiltak fra statlig barnevern er et enkeltvedtak, slik at det er mulig å påklage avgjørelsen. Vi mener dette vil være i tråd med forsvarlighetskravet som fremmes i høringsnotatets kapittel 12. Vedtaket må faglig begrunne hvor det foreslåtte tiltaket er det beste for å imøtekomme barnets behov. Dersom det også er andre hensyn som ligger til grunn for tilbudet om tiltak, for eksempel valg av statlige foran private tiltak, tilgjengelighet eller mål om belegg, skal dette også skriftliggjøres i vedtaket.

Kapittel 11.

Statlig økonomisk ansvar også for unge over 20 år

FO ønsker å påpeke at statlig barnevern ikke har et økonomisk ansvar for ungdom over 20 år. Det vil si at ettervern for ungdom mellom 20 og 23 år er et rent kommunalt ansvar, og i praksis blir ettervernet begrenset til tiltak som hører innunder den kommunale barneverntjenestens ansvarsområde. Eksempler på dette er ordinære fosterhjems plasseringer eller andre type hjelpetiltak, for eksempel økonomisk stønad, veiledning, støttekontakt osv. Det ble lagt til grunn i forarbeidene at det vil være lite naturlig å opprettholde plasseringer i barneverninstitusjonene for ungdom over 20, fordi barneverninstitusjoner er begrenset for barn og ungdom som er vesentlig yngre. Heller ikke forsterket fosterhjem er forutsatt benyttet for ungdom over 20 år. Vi mener imidlertid at disse forutsetningene har vist seg å ikke stemme. Praksis viser at det er behov for slike tiltak også for ungdom mellom 20 og 23 år. Det er derfor naturlig at staten deler det økonomiske ansvaret på dette området. Vi mener derfor at bestemmelsen i § 9-4 må endres slik at statens økonomiske ansvar gjelder inntil barnet har fylt 23 år.

Kapittel 12

Barnevernloven skal være en rettighetslov for barn og unge

FO mener at barnekonvensjonen skal være en rettesnor i alt arbeidet barnevernet gjør. Selv om barnekonvensjonen er inkorporert i norsk lov, bør den i større grad synliggjøres i barnevernloven. En rettighetsfesting av barnevernloven vil være et eksempel på dette. En slik rettighetsfesting skal sikre at det er barns beste og barns behov som vurderes i alle faser av en sak, også der hvor det kan være interessekonflikter mellom barnet/den unge og deres omsorgspersoner.

I NOU 2012:5⁵ heter det: *Når likevel toneangivende juridiske forskere, Flatø – utvalget, Befring – utvalget, Barneombudet og en rekke interesseorganisasjoner har anbefalt å gjøre barnevernloven om til en rettighetslov er det fordi det er påfallende at barn som blir utsatt for overgrep og overlast av sine foreldre ikke har lovbestemt rett til hjelp.* FO stiller seg bak denne vurderingen og anbefalingen. For FO betyr det at formålsbestemmelsen i barnevernloven skal være utformet på en slik måte at loven blir å forstå som en rettighetslov fra barnets ståsted.

Det ligger et forslag om et forsvarlighetskrav i høringsnotatet som ikke har vært i barnevernloven tidligere. Dette gir kommunene et tydeligere ansvar, på lik linje med for eksempel helselovgivningen. Videre sikrer det tydeligere forventninger til barnevernet, og vil kreve høy spesialisert barnevernfaglig kompetanse i kommunene. På denne måten sikres kommunenes plikt til å yte gode barneverntjenester, samtidig som barns rettsstilling styrkes. Vi støtter innføring av et forsvarlighetskrav, men dette må gjøres samtidig som man vedtar barnevernloven som en rettighetslov. Forsvarlighetskravene kan ikke erstatte det prinsipielle ved at barn og unge har rett til hjelp dersom foreldrene ikke gir de den omsorgen de har behov for. FO mener derfor at man må styrke barns

⁵ Se side 151.

rettsstilling helt ut, og at barnevernloven må gjøres til en rettighetslov, på lik linje med annen velferdslovgivning.

Forsvarlighetskravet styrker barn og unges rettsikkerhet

FO støtter et forsvarlighetskrav for både kommunalt og statlig barnevern, og mener det er et godt verktøy for å sikre at tilsyn kan gjøres helhetlig og i alle deler av en barnevernsak. Vi vil imidlertid understreke at forsvarlighetskravet må ta utgangspunkt i hva som er til beste for det enkelte barn. For FO er det viktig at kravet om forsvarlighet ikke blir det samme som en generell minstestandard. Faglig forsvarlighet må alltid ta utgangspunkt i barnets individuelle behov, og hva som er gode faglig hjelp for barnet.

Rammebetingelser for et faglig forsvarlig barnevern

Vi mener at det er noen viktige rammebetingelser og forutsetninger for å sikre et faglig forsvarlig barnevern. Stikkordsmessig vil vi oppsummere noen av de viktigste:

- Kommunalt barnevern: minimum fem fagstillinger per barneverntjeneste inkludert leder. Videre mener vi at det må etableres en veiledende kompetansenorm på 10 – 15 saker per saksbehandler. Denne kompetansenormen bør arbeides med lokalt, ut fra lokale forutsetninger og behov i barnebefolkningen.
- Statlig barnevern: tidsfrister for saksbehandling og tiltakstilbud, tiltakstilbud som enkeltvedtak (jf. vårt innspill i kapittel 9), samt like lønns- og arbeidsforhold i statlige og ideelle/private institusjoner. Etter vårt syn må *Midlertidig forskrift om arbeidstid i institusjoner som har medlever ordninger* endres for å sikre dette.

Kapittel 13

Høy barnevernfaglig kompetanse sikrer barns innflytelse og medvirkning

Det er viktig å legge til rette for å sikre barns innflytelse og medvirkning i sine saker i kommunene og barneverntjenesten. Forslagene til endring av barnevernloven legger til grunn at det skal være høy og spesialisert barnevernfaglig kompetanse i tjenestene til de mest utsatte barn og unge. FOs profesjoner er viktige garantister for at barnekonvensjonens intensjoner oppfylles overfor alle barn. Vi mener at regjeringen med dette tar barna på alvor, og at det i høringsnotatet er mange gode forslag til å styrke barn og unges medvirkning. Vi støtter departementets forslag om å gjøre endringer i barnevernloven for å styrke og tydeliggjøre barns rett til medvirkning.

Barn skal gis anledning til å ha med en tillitsperson

FO mener at barn i barnevernet skal ha rett på en tillitsperson, om de ønsker det. Dette mener vi må komme tydelig fram i loven, og ikke slik som departementet foreslå – at barn kan gis anledning til å ha med seg en tillitsperson. Vi mener også at de skal ha denne retten fra dag en i barnevernet, og ikke først når barnevernet har overtatt omsorgen for barnet. Departementets forutsetning om sammenfallende interesser mellom barn og foreldre ved hjelpetiltak mener vi ikke er en reell virkelighetsbeskrivelse for mange barn. Målet med ordningen er å sikre at barnet har en fortrolig person gjennom hele saksgangen.

Kapittel 14

FO støtter forslag til endring av begreper

FO er glad for at det fokuseres på begrepsbruken i høringsnotatet. Hvilke begrep man bruker er viktig for hvordan man forstår noe. Bruk av begrep kan reflektere utviklingen i samfunnet, men kan også være en måte man prøver å påvirke det som skjer i samfunnet⁶. Det er derfor viktig å reflektere over maktaspektet ved et skifte eller ikke skifte av begrep. Hvilke begrep man bruker kan også ha noe å si for hvordan mennesker oppfatter det man snakker om⁷.

Dagens lovverk er i liten grad påvirket av hovedpersonene selv, barna. Det er fagfolk og politikere som har definert begrepsbruken i barnevernloven. FO mener derfor det er viktig å lytte til blant annet Barnevernproffene og deres budskap om at en del begreper som brukes i barnevernet oppleves som belastende. Ikke bare vil det være i tråd med den generelle samfunnsutviklingen, men det vil også være et synlig resultat av man tar barnekonvensjonen på alvor.

FO støtter Barnevernproffenes ønske om å vurdere begrepene som påvirker deres hverdagsliv i stor grad, for eksempel fosterhjem, institusjon, tilsynsfører, avlastningshjem, saksbehandler, samt alvorlige atferdsvansker.

Kapittel 15

Snevres handlingsrommet i barnevernloven inn ved endringen av § 4 – 4?

FO er enig i formålet med å sette et større fokus på endringer ved å forandre barnevernlovens § 4 – 4 om hjelpetiltak. Departementet foreslår å endre første ledd til: *Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. **Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien*** (vår utheving av ny setning). Vi stiller spørsmål ved om man ved en slik formulering snevrer inn handlingsrommet barnevernet har til å sette inn tiltak for å forebygge, stabilisere og opprettholde en god nok omsorgssituasjon. Vi kan ikke se at det i høringsnotatet gjøres drøftinger av ulike konsekvenser av en formulering om positiv endring.

Vi er bekymret for at det nye formålet forhindrer iverksettelse av forebyggende hjelpetiltak for å hindre at en omsorgssviktsituasjon vil oppstå. Det er viktig for barnevernet å ha mulighet til å sette inn tiltak som opprettholder en god nok omsorgssituasjon før det blir en krise i familien. I en forlengelse av dette stiller vi også spørsmål ved om et slikt formål påvirker muligheten til å opprettholde hjelpetiltak som ikke fører til endring, men som stabiliserer et barns omsorgssituasjon. Et eksempel kan være at barnevernet ønsker å opprettholde positive endringer i et barns omsorgssituasjon, men foreldrene vil ikke klare dette uten hjelp. Formålet med hjelpetiltaket er ikke lenger en positiv endring, men en stabilisering eller opprettholdelse av barnets omsorgssituasjon. Med bakgrunn i disse problemstillingene kan det se ut som at endringen i første ledd

⁶ Enerstvedt, R. Th. (1995) *Critique of the Concept of Normalization as a Basis for Dignity of Life and Three Related Contributions*. Falken Forlag

⁷ Reamer, F. G. (1993) *The Philosophical Foundations of Social Work*. New York: Columbia University Press

vil snevre inn virkeområdet til barnevernloven, og vi stiller også spørsmål ved om endringen har andre uforutsette konsekvenser. Vi ber derfor om at det gjøres en grundig vurdering av hvilke konsekvenser en slik endring vil få for praksis. FO mener at positiv endring er for snevert som det eneste formålet med et hjelpetiltak, og det bør gjenspeiles i lovteksten.

Kapittel 16

Behandlingshjem – et godt begrep?

FO synes det virker som et fornuftig grep å knytte behandlingshjem til en institusjon, også i forhold til å rydde i en praksis som i dag ikke er tilfredsstillende. Med utgangspunkt i refleksjonene rundt hvilke begrep man bruker i barnevernet undrer vi om forslaget i høringsnotatet om å skifte navn til behandlingshjem oppleves som en god endring for de barn og unge som skal bo i disse hjemmene.

Kapittel 17

Barnevernet må forpliktes til å følge opp straffedømt ungdom

FO er enig med Forum for barnekonvensjonen og Barneombudet i at barnevernet, på lik linje med sosialtjenesten, må forplikte seg til å følge opp ungdom under 18 år som sitter i fengsel. Dette bør inntas som bestemmelse i barnevernloven og vi støtter departementets forslag om å utrede dette. FO støtter forslaget om at barnevernet skal følge opp unge i fengsel som fyller 18 år mens de soner, uavhengig av om de har hatt tidligere tiltak i barnevernet. Dette forutsetter at det økonomisk legges til rette for det.

FO mener at det er viktig at loven er tydelig på hvilken kommune som har ansvaret for oppfølging av ungdommen i fengsel og ved løslatelse, og vi støtter forslaget om at ansvaret ligget hos kommunen hvor ungdommen ble pågrepet. Dette innebærer ikke nødvendigvis at det er denne kommunen som skal ha det videre oppfølgingsansvar. Det er imidlertid viktig at loven er tydelig på hvilken kommune som har ansvaret for at saken blir fulgt opp, enten ved egen barneverntjeneste eller gjennom en kvalitetssikret overføring til en annen kommune.

I forhold foreslått endring i barnevernloven § 3 – 5 annet ledd, mener FO at det i første setning skal tilføyes den straffedømte ungdommen: (...) skal barneverntjenesten holde jevnlig kontakt med den **straffedømte ungdommen** og kriminalomsorgen (...).

Kapittel 18

Barn har rett til samvær med søsken

FO ønsker å uttrykke sin støtte til at barn i barnevernet skal få en rett, men ikke plikt til samvær med søsken. Foreldrene har mulighet til å anke fylkesnemndas vedtak om samvær. Når fylkesnemnda får plikt til å vurdere om søsken skal ha samvær i alle saker om omsorgsovertakelse stiller vi spørsmål ved om hvem som vil få adgang til å påklage vedtaket når det gjelder samvær med søsken. Vil det være mulig for barnet selv, søsken eller foreldre å påklage fylkesnemndas vedtak om samvær?

Kapittel 19

Tettere oppfølging etter omsorgsovertakelse krever mer ressurser

FO mener det er svært viktig å sikre en tettere oppfølgingsplikt av barn etter en omsorgsovertakelse. Vi kan imidlertid ikke forstå at dette verken vil få administrative eller økonomiske konsekvenser. Vi er relativt sikre på at en tettere oppfølging medfører mer arbeid. Når departementet legger til grunn at endringen ikke vil medføre merarbeid for saksbehandler, vil vi påstå at det er en svært stor sannsynlighet for at dagens praksis videreføres. Det betyr at oppfølgingsplikten i realiteten ikke styrkes.

Kapittel 20

Tilsyn av fosterhjem må legges til Helsetilsynet

FO er enig i at det er viktig å profesjonalisere tilsynet av fosterhjem. Vi er imidlertid ikke sikre på om virkemidlene som foreslås vil føre til dette. Vi mener likevel at det finnes gode enkeltforslag, men er usikker på om ordningen som skisseres vil endre noe av dagens ordning. Vi ser at det kan være en stor fare for at forslaget fører til at det blir en videreføring av dagens praksis.

Det understrekes i høringsnotatet at tilsynspersonene må være godt kvalifiserte, men det stilles imidlertid ikke noen formelle krav. FO stiller spørsmål ved om det uten krav til formelle kvalifikasjoner vil føre til en reell styrking av tilsynet. FO tror at det vil være nødvendig å samle alt tilsyn hos Helsetilsynet for å få til den profesjonaliseringen som beskrives i høringsnotatet, og som FO mener er helt nødvendig.

Samlinger for barn i omsorgstiltak

I tillegg vil vi anbefale at det tenkes helt nytt om hvordan tilsyn av hjemmene til barn som er plassert skal organiseres og tilrettelegges. Tilsyn kan "profesjonaliseres" ved at barn bosatt i fosterhjem og institusjon møtes på samlinger eller leirer, for eksempel to ganger i året. Barna vil gjennom et slikt tilbud få mulighet til å møte andre i tilnærmet samme situasjon, og de gis mulighet til sammenligning og erfaringsutveksling. På disse samlingene skal det være voksne med fagkompetanse og som barn kan få tillit til. Det skal også legges til rette for samtaler med det enkelte barn. FO tenker det er viktig at barn i omsorgstiltak får en slik mulighet, også med bakgrunn i at fosterforeldrene har tilgang på erfaringsutveksling gjennom konferanser og lignende.

Kapittel 22

FO støtter at det innføres tilsyn av statlige barneverntjenester (inkludert private institusjoner og institusjonseiere), men vi mener at Helsetilsynet må få hjemmel til pålegg om retting av avvik, samt gis sanksjonsmuligheter for alle statlige barneverntjenester.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Nestleder

Tonje Wejden
Fagkonsulent

